

do pozadí, nemluví o svém nitru, pozornost upíná k banálním skutečnostem – třeba k hlemýžďům na kompostu. V některých případech se ovšem vkrádá neodbytné „já“, které se nemůže rozpustit v reflexi přírody, neboť si uvědomuje svou odlišnost. „Obdivuj lípy, duby, javory, / ale jen uvážlivě, / střídme, s mírnou skepsí,“ říká básník při pohledu do korun stromů, clone si oči „rukou, jejíž prsty / divoce neženou se / za sluncem“. Tento odstup a sebeovládání jako by zároveň charakterizoval střídmost a minimalismus Frolíkova psaní. Ještě zřetelnějším se básnický subjekt stává v textech, které reflektují rodinné vztahy. Takovým je i patrně nejsilnější skladba sbírky „Matka v pětáosmdesáti“, odvážně nemilosrdný portrét, který svým způsobem představuje variaci na Halasovy *Staré ženy* (1935): „Slyším, / že už mě zase volá, / ale neozývám se. / I já mám právo nedoslychat, / snažím se přesvědčit / sám sebe.“ Syrové výjevy se týkají také bezdomovců, opilců, ukrajinských dělníků a jiných osob z periferie společnosti. Nejedná se ale o lacinou sociální kritičnost, básník hovoří o vytěsněných, neboť je zkrátka dennodenně potkává ve svém bydlišti.

Závěrečné oddíly sbírky pak vyjevují další z autorských poloh, kterou je kupení téměř surreálných výpovědí, za nimiž ovšem tušíme známý sklon k dokumentaci okamžiků: „Fikusy střeží / obrazovku. / Nepřítomný pavouk. / Naprosto dokonalý / aport křesla. / Baterkou karbanátku / přistižená smrt.“ Oproti předchozím, poddajnějším básním je zde čtenář konfrontován s hermetičtější řečí a musí se při jejím osmyslování více spolehnout na svou aktivitu. Ani milovníci náročnějších čtenářských výkonů tedy nemusejí přijít zkrátka. Frolíkova překvapivá básnická kniha tak nabízí pestrou paletu tvůrčích pozic a stylů. Vedle nevšedních textů se občas vyskytnou i ty poněkud banálnější – to hrozí především u krátkých forem náročných na umění zkratky – jako celek ale přesto *Útěcha z ornitologie* představuje velmi podnětné čtení.

Zdeněk Brdek

„MILOSTNÉ, UŽ ZASE...“

**Josip Osti: Na kříži lásky
Ze slovinštiny přeložila
Lenka Daňhelová
Protimluv, Ostrava 2013**

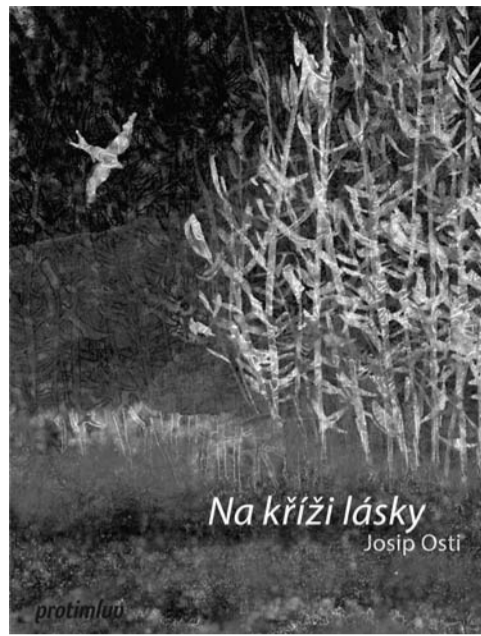
Není úplně obvyklé, když se poezie autora „malého národa“ objeví v knižním překladu v posledních letech vícekrát, a úplnou raritou je, když se takového autora postupně ujímá víc překladatelů. V tomto směru je básnická tvorba slovinštiny Josipa Ostiho v překladové literatuře zajímavým úkazem. Jeho poezie se u nás v samostatné knižní podobě objevuje již počtvrté a autorem překladu je v pořadí již čtvrtý překladatel(ka). Do češtiny byl Osti uveden v roce 1995 Dušanem Karpatským a nutno připomenout, že kniha *Barbara a Barbar. Sarajevská kniha mrtvých* byla přeložena z bosensštiny a teprve sbírky následující ze slovinštiny originálů. Sám Josip Osti je neobvyklým jevem i ve slovinštině literatuře, jelikož jeho mateřštinou je právě bosensštiny a slovinštiny se stala až druhým – získaným – jazykem. Otázkou tedy je, zda můžeme Josipa Ostiho nazvat nejpřekládanějším slovinštiným básníkem do češtiny, nebo nejpřekládanějším básníkem pišičím slovinštiny. Počet slovinštiných básnických sbírek, které Osti ve své druhé domovině od roku 1999 napsal, už přesáhl počet těch napsaných bosensky, a počet ocenění, která za ně získal, stále roste.

Mottem básnické sbírky *Na kříži lásky* (*Na križu ljubezni*, 2009), jejíž překladu se ujala Lenka Daňhelová, Osti sám zařazuje své dílo: „milostné, už zase... žalozpěvy, jistě.“ Osti je skutečně především básníkem opěvujícím lásku, přesněji spíše erós, neboť láska v jeho sbírkách není nikdy zcela oproštěna o milostná pnutí a vášnivá splnutí. Dalším charakteristickým rysem Ostiho poezie je, že jeho básně jsou jakousi kronikou života, respektive především života milostného. Zrekapitulujeme-li tedy slovinštinu Josipa Ostiho prostřednictvím sbírek, které zná český čtenář, nabízí se náhled na jeho slovinštinou psané, od začátku až takřka po současnost: *Narcis z Krasu* (česky 2001), mimochodem autorova vůbec první slovinštinou psaná sbírka,

Je fascinující poznávat ve slovech latinských, řeckých nebo, a to častěji, německých a anglických kořeny slov domácích, lišících se někdy jen málo (*břeh* a *berg*, *drát* a *der-ma*, *věřit* – *včrus!*), nebo je nacházet tam, kde podobnost už zastřel vývoj (např. *úhel* a *angulus*).

Za důležitý a velice vítaný rys knihy považují důsledné zasazení výkladu do referenčního rámce češtiny, takže publikace by se klidně mohla nazývat mluvnicí praindoevropštiny na pozadí češtiny. Nejedná se jen o soustavné uvádění existujících reflexů prajazykových jevů v češtině a pro odborníka překvapivé paralely s jinými jazyky: názorné je i využití jejího materiálu k nápodobě struktur, které nejsou v češtině běžné. Je to vlastně svébytný „morfematický přepis“, např. lat. *pontifex*: *mosto-děj*, řec. *parthenopipés* – *děvozorný*, pie. **sodos* – *sedič/sedec*, lat. *gnavus* – *znavý*, hypotetický tvar *venjde*, *ditěto* (kdyby se *ditě* přiklonilo k o-kmenům) či *hlavý* (posezivní o-kmenové adjektivum), paralela k homérské morfosyntaxi *za-večer sluncecházelo* či k staroirskémému *nim de.r.saige* – *ne-mne-vz-pro-bud*. Zaujaly mě podoby českých číslovek 5–10, které by byly přímým pokračováním praindoevropských předloh: *peče*, *še*, *set*, *osta*, *nov* a *des*.

Autor věnuje náležitou péči výběru příkladů, často volí potenciálně populární slova, až se sklonem k „etymologickému bulváru“ (*prđola*, *hajzl*, *nunvář*, *vůl* – *vole*),

zobrazuje ozvuky nedávné války a „zapouštění kořenů“ v novém domově na slovinštině Krasu, hledání rodové kontinuity (Ostiho děd byl Slovinec) i nových pevných bodů, mezi něž patří právě i láska k ženě. Následující sbírka přeložená do češtiny v roce 2009, *Rouška Veroničina*, je věnována též ženě, stejnou měrou však i básnickově zahradě a okolní přírodě na Krasu. Příroda je zde erotickým zrcadlem vášnivého a láskyplného vztahu dvou lidí. Zatím nejnovější kniha (*Na kříži lásky*) vydaná v češtině pokračuje v biografické linii lyrického subjektu a zobrazuje období jeho života poté, co jeho žena zemřela, a on po její smrti navazuje nový vztah, který se však s koncem sbírky uzavírá. Nutno však dodat, že z doposud přeloženého Ostiho díla je *Na kříži lásky* článkem nejslabším.

Ve srovnání s *Rouškou Veroničinou* neleží tematické těžiště v přírodě a do ní zasazeném milostném a partnerském vztahu, ale v pudové erotice, divoké spiritualitě milostného aktu, kterým se snad (na chvíli) může překonat tíže života. V rámci Ostiho díla je tedy přírodní cyklus nahrazen erotickým koloběhem; novou lásku střídá její ztráta a po ní následuje nový vztah, stejně jako se mění roční období. Subjekt si uvědomuje, že stojí na zásadním životním rozcestí, a proto přehodnocuje svůj život, zastavuje se, aby zachytil nový začátek,

novou lásku, avšak snad až příliš mnohomluvně. Básně mají často následující strukturu: je nastolena určitá teze, mnohdy v podobě otázky, ta je následně rozvíjena, např. dalšími otázkami, aby se lyrický oblouk uzavřel gnómičným veršem, který úvodní tvrzení zpochybňuje či další tematickou variací potvrzuje, ne vždy však závěrečná myšlenka básně působí svěže, nezřídka je jen jakousi variací na již řečené jindy a lépe (viz např. báseň „Říkali, že jde o tajemný jev“ je uzavřena verši: „[...] takové a ještě větší zázraky / dělá jen láska, která jediná může spojit / nespojitelné a rozdělit nerozdělitelné.“).

Peter Kuhar v doslovu sbírky uvažuje o postavení Ostiho poetiky v rámci slovinštině poezie a upozorňuje na básnickovu příslušnost ke slovinštině tvůrcům, v jejichž poezii se nerozlučně spájí erós a thanatos, láska a smrt, přičemž u Ostiho láska smrt prosvětluje. Je pravda, že tématem „dobré smrti“, smrti jako ženy, milenky, přítelkyně, se Osti přimyká k romantické tradici slovinštině poezie, respektive navazuje na odkaz slovinštině intimistické poezie poloviny 20. století (z intimistů mu je svou poetikou nejbližší asi Ciril Zlobec, básník jenž svou tvorbu zasvětil právě lásce a erotice). Na druhé straně ozvuky poetiky romantismu byly ve zralé poezii intimistů doprovázeny existenciálními otázkami a z celé sbírky jsou nejlepší právě ty Ostiho básně, v nichž se nenechá pouze unášet milostným opojením, ale dotýká se bolesti bytí (např. *Vím, že tvůj milenec je, moje milá, vítr*).

Na závěr je možné říci, že básník Josip Osti své čtenáře touto sbírkou nepřekvapí – stručně a jednoduše shrnuto: *už zase milostné*. Osti není hledač nových témat, forem, ani v tomto případě nejde o milovníka experimentů, ale je to básník, který stále a znovu oslavuje krásy erotiky a přírody, která je stvořena (a je jako stvořená) pro to, aby nabídla úkryt milencům. Je to poezie, do níž se jeho čtenáři rádi vracejí. Otázkou je, zda se v prostoru, který vytvořil, cítil dobře samotný subjekt básníka, neboť skutečnost, že se ve stejné době intenzivně věnuje psaní haiku, naznačuje jeho potřebu přejít z básní „přelplněných slovy“ do prostoru tiššího.

Hana Mžourková

DOBRODRUŽSTVÍ S PRAINDOEVIPOŠTINOU

**Jan Bičovský: Stručná mluvnic
praindoevropštiny
Nakladatelství FF UK, Praha 2012**

Zásluhou J. Bičovského a Nakladatelství FF UK se nám dostává do ruky první komplexní úvod do rekonstrukce indoevropského prajazyka v češtině, nepočítáme-li dávno zastaralého Baudiše (1932) a novějšího Erharta (1982), který zas opomíjí některé významné oblasti, zejména slovo-tvorbu. A je to úvod po mnoha stránkách zdařilý. Autor v něm představuje současný stav bádání na poli, na němž má moderní evropská jazykověda vlastně nejdelší tradici, a činí tak přístupným a v rámci možností nezřídka i zábavným způsobem. Historická gramatika indoevropských jazyků je přitom sama o sobě strhujícím dobrodružstvím pro každého, kdo se hlouběji zajímá být jen o svou mateřštinu. Je to ponor do její nejzazší minulosti, a zároveň je jistým způsobem nobilitována tím, že je stavěna po bok velkým evropským jazykům, ač z čistě lingvistického hlediska je taková úvaha samozřejmě nesmyslná. U vnímavějších duší může tato disciplína vytvářet i jistý pocit indoevropské vzájemnosti; v souvislosti s tím oceňuji Bičovského ostentativní využívání romského materiálu, o čemž hovoří také v předmluvě.

jesti i chybný raněpraslovanský reflex *pie. ç*) je to např. mylné uvedení tvaru *syn-ům* coby kontinuanty starého u-kmenového dativu plurálu – *ům* je tu právě koncovka o-kmenová, nebo odvozování všech tvarů pomocného slovesa českého kondicionálu od původního aoristu slovesa být (*bys* je inovace, původní aorist je *by*, *by* pro 3 pl. je taktéž pozdější, v češtině je doloženo v aoristu *bychu*, což je tvar převzatý z imperfekta, regulární aorist by měl znít *byše*). Zaujalo mě, že Bičovský považuje praslovanské *y* za hlásku labializovanou, tedy [y], a nikoli za střední *i*, jak je to v paleoslavistice běžné.

Kniha je typograficky bravurně zvládnuta (ne nadarmo na ní spolupracoval F. Storm) a je estetickým potěšením v ní listovat. Dále je i přes náročnost tématu psána čtivým a jasným jazykem, který jistě bude přístupný širší obci filologů; nemyslím, že si ji pořídí někdo zcela mimo tento okruh přece jen poučenějších čtenářů. Ke stravitelnosti přispívá i přiblížení transkripce českému pravopisu, aniž by snižovalo informační hodnotu. Osobně vítám humanizaci zápisu laryngál, neboť prokousávat se lesy *h₁*, *h₂* a *h₃* bývá značně úmorné a rekonstruované tvary pak vypadají ještě nevábněji, než když je využito jiných prostředků (Bičovský je nahrazuje pravděpodobnou realizací laryngál – *h*, *x* a *ç*).

Lukáš Zadrava